

**INFORMACIJSKA PISMENOST:
KAKO RAZLIKOVATI ČINJENICE OD ZABLUDA. /
SARA ARMSTRONG, PAMELA BRUNSKILL. ZAGREB:
NAKLADA KOSINJ, 2020. ISBN 978-953-6097-22-7**

U rujnu 2020. godine Naklada Kosinj objavila je prijevod priručnika *Information Literacy: Separating Fact from Fiction* autorica Sare Armstrong i Pamele Brunskill, prvotno objavljenog 2018. godine u SAD-u. Priručnik za nastavnike na hrvatski jezik preveo je Dubravko Galić.

U *Predgovoru* Suzanne Zimbler, izvršna urednica Posebnih projekata i urednica časopisa *TIME For Kids*, na praktičnim primjerima pojašnjava zašto je izuzetno bitno poučiti mlade generacije kako pronaći, analizirati i vrednovati informacije te zauzeti kritički stav. U drugom dijelu *Predgovora* dr. sc. Taffy E. Raphael i dr. sc. Kathryn H. Au, suosnivačice i više savjetnice organizacije SchoolRise LLC, progovaraju o promjenama u području informacijske pismenosti u proteklih četrdesetak godina te zaključuju da u suvremeno doba i nastavnici i učenici trebaju biti izuzetno dobro pripremljeni za snalaženje u obilju informacija, pri čemu im ovaj priručnik može pomoći.

U *Uvodu* autorice na pregledan i jednostavan način čitateljima približavaju sadržaj priručnika, koji se sastoji od triju tematskih cjelina: pronalaženje, analiza i upotreba informacija. Sadržaj triju tematskih cjelina podijeljen je na ukupno deset poglavlja, s krajnjim ciljem poticanja kritičkog razmišljanja.

U prvoj tematskoj cjelini, *Pronalaženje informacija*, autorice čitateljima predstavljaju pojmove *informacijska pismenost* i *digitalna pismenost*. Prvo poglavlje, *Uvod u informacijsku pismenost*, pruža uvid u povijest digitalnih informacija i komunikacije kako bi nastavnici i učenici shvatili nužnost utvrđivanja autorstva i porijekla sveprisutnih i dostupnih informacija, kao i posljedice objavljivanja lažnih informacija. Na kraju prvog poglavlja autorice predlažu tri aktivnosti za praktično upoznavanje učenika s pojmom informacijske pismenosti: izradu vremenske crte komunikacije, usporedbu informacija nekada i sada te projektni zadatak o ulogama i zadaćama školske i narodne knjižnice. Drugo poglavlje, *Tehnike i strategije pretraživanja*, pobliže pojašnjava kako koristiti napredno pretraživanje prilikom prikupljanja ciljanih informacija na internetu. Osim savjeta za učinkovitije pretraživanje i korištenje tražilice Google i Google obrasca za napredno pretraživanje, autorice u ovom poglavlju predstavljaju i popis dodatnih savjeta za pretraživanje,

sigurnih preglednika za djecu te odabranih izvora za pretraživanje specifičnih područja. Kako bi učenici uvježbali tehnike pretraživanja, autorice predlažu dvije aktivnosti: izradu popisa Mojih pet najboljih tehnika pretraživanja i vježbu istraživanja porijekla riječi.

Druga tematska cjelina, *Analiza informacija*, pruža mogućnosti za vježbanje kritičke analize i procjenjivanje informacija. Treće poglavlje, *Postavljanje dobrih pitanja i davanje odgovora na njih*, predstavlja tehnike postavljanja dobrih pitanja i ukazuje na razliku između otvorenih i zatvorenih pitanja, kao temelj smislenog učenja. Autorice usmjeravaju nastavnike da pouče učenike tehnikama postavljanja kvalitetnih pitanja te osim teorijskog prikaza, navode i primjere za kvalitetna, suštinska pitanja. U nastavku predstavljaju dvije bitne strategije za postavljanje pitanja – projektno učenje i Bloomovu taksonomiju, a na kraju poglavlja predlažu tri aktivnosti kao pripremu za kritičko razmišljanje: vježbu pisanja kritičkih pitanja, projektni zadatak o krajnjem cilju postavljanja pitanja te istraživanje o pravom značenju reklama u suvremenom svijetu. Četvrto poglavlje, *Vizualno razmišljanje*, usmjereno je na pronalaženje značenja u slikama i riječima i vrednovanje istih, odnosno usvajanje pojma *vizualna pismenost*. Na kraju poglavlja autorice predstavljaju pet aktivnosti koje za cilj imaju pripremu učenika za kritičko vrednovanje brojnih slika koje ih neprestano okružuju: vježbu o ciljevima reklamiranja kroz slike i riječi, analizu utjecaja i značenja članaka s bogatim i odgovarajućim popratnim vizualnim materijalima, istraživanje o humorističnim videosnimkama i učinkovitoj upotrebi humora prilikom reklamiranja, analizu utjecaja vizualnih informacija u svakodnevnom životu i na koncu istraživanje o vrstama i učinkovitosti reklama u svakodnevnom životu. Peto poglavlje, *Organizacija informacija*, donosi savjete o tome kako razvrstati podatke u organizirane skupine kako bi se mogli provjeriti i primijeniti. Autorice naglasak stavljaju na organizaciju informacija u vizualnom obliku, odnosno slici, a pod tim pojmom podrazumijevaju crteže, slike, dijagrame, grafikone, druge vizualne prezentacije i modele uz pomoć kojih se mogu organizirati informacije. Osvrću se na učenje uz pomoć grafičkih organizatora, što dodatno potkrepljuju dvjema aktivnostima za pripremu učenika za smislenu organizaciju: vježbom za korištenje grafičkih organizatora i kreiranjem ilustriranih prezentacija sadržaja za literarne radove. Šesto poglavlje, *Građansko rasuđivanje na internetu*, opisuje razvoj vještina građanskog rasuđivanja na internetu, a autorice iznose savjete kako bi učenici kvalitetno i kritički mogli vrednovati mrežne izvore i vijesti. U nastavku navode popis mrežnih stranica za provjeru činjenica koje mogu pomoći učenicima, ali i donose promišljanja i savjete dviju školskih knjižničarki, Kathy Schrock i Mary Broussard, o informacijskoj pismenosti. Na kraju poglavlja predlažu tri aktivnosti za bolju pripremu razvoja kritičkog razmišljanja kod učenika, vrednovanje mrežnih izvora vijesti i borbu protiv lažnih vijesti: vježbu za brzu procjenu o valjanosti izvora, istraživanje o istinitosti mrežnih izvora vijesti i vježbu s ciljem učenja o kriterijima za vredno-

vanje vijesti na nekom mrežnom mjestu. Sedmo poglavlje, *Citiranje internetskih izvora*, bavi se autorskim pravom, poštenom upotrebom materijala uz naglasak na važnosti citiranja izvora. Autorice pojašnjavaju i pojmove *javna domena* te *zajedničko kreativno dobro*, uz praktični dio poglavlja koji je namijenjen isključivo za vježbu nastavnika. Za učenike su pripremile tri aktivnosti kako bi ih potaknule na razmišljanje o navedenim temama: raspravu o primjeni autorskog prava i poštenoj upotrebi, vježbu koja obuhvaća pretraživanje informacija i daljnje korištenje istih te projektni zadatak koji ističe nužnost navođenja izvora informacija.

Treća tematska cjelina, *Upotreba informacija*, sadržava smjernice o tome kako internetske informacije transformirati u znanja i vještine potrebne za stvaranje i razmjenjivanje radova. Osmo poglavlje, *Upotreba primarnih izvora*, donosi smjernice za uporabu primarnih izvora u razredu, poput neobrađenih povijesnih materijala (npr. pisma, dnevnici, fotografije, audiosnimke, itd.) te se na kraju ističe nužnost primjene vještina kritičkog razmišljanja prilikom korištenja istih. Na kraju poglavlja navedena je aktivnost analize jednog primarnog izvora po odabiru. Deveto poglavlje, *Korištenje tehnologije u nastavi*, pobliže opisuje najvažnije programe i aplikacije koji potiču digitalnu pismenost, ali i aspekt sigurnosti te pojavu nasilja na internetu. Autorice nadalje donose praktične savjete za različite oblike objavljivanja sadržaja na internetu, navode popis kvalitetnih obrazovnih aplikacija, ali i ukratko predstavljaju mogućnosti objavljivanja *podcasta* i sadržaja na društvenim medijima. Na kraju poglavlja nalazi se aktivnost za nastavnike, prijedlog istraživanja i primjene obrazovnih internetskih alata. Deseto poglavlje, *Projektno učenje uz pomoć tehnologije*, donosi prikaz različitih mogućnosti primjene svih znanja i vještina stečenih uz pomoć aktivnosti predstavljenih u knjizi. Osim teorijskog uvoda potrebnog za osmišljavanje projekta, autorice donose popis natječaja za projektno učenje i primjere za kvalitetno vrednovanje projekata. Kako bi osnažili i pripremili učenike za izradu vlastitog vodiča za vrednovanje projektnog učenja, autorice su pripremile dvije aktivnosti: projektni zadatak s ciljem izrade vodiča za vrednovanje projektnog učenja i vježbu u obliku pripreme cjelokupnog projekta s temom po odabiru učenika.

Osim sažeto prikazanog teorijskog materijala vezanog uz područje informacijske pismenosti koji je organiziran u deset poglavlja, poseban doprinos ovog priručnika predstavljaju aktivnosti za učenike koje se nalaze na kraju svakog poglavlja. Ukupno su autorice predstavile 24 aktivnosti za učenike koje se mogu lako prilagoditi učenicima različite dobi i sposobnosti te različitog kulturnog porijekla te dvije aktivnosti za nastavnike. Osim opisa aktivnosti, autorice su u priručnik uvrstile i materijale i obrasce potrebne za izvođenje aktivnosti koje nastavnici mogu koristiti u nastavi. Na kraju priručnika nalazi se popis citirane literature, dodatni sadržaji za nastavnike i digitalni sadržaji te osobne zahvale autorica.

Priručnik će svakako pomoći zainteresiranoj stručnoj javnosti te može poslužiti kao izvor nadahnuća za rad nastavnika ili školskih knjižničara s učenicima na

području informacijske pismenosti, koja je neophodna za općeniti razvoj pismenosti i drugih relevantnih životnih vještina. Nastavnici ili školski knjižničari uz pomoć ovog priručnika mogu pomoći učenicima da nauče kritički razmišljati dok pretražuju, analiziraju i koriste se informacijama u stvarnom životu, ali i potiče nastavnike da shvate što uistinu znači biti informacijski pismen.

Ivana Faletar Horvatić
ivana.faletar@kgz.hr